

Otobiyografi

Bir Spor Bilimcinin Türkiye’de Spor Yönetiminin 1971-2017 Dönemine Tanıklığı

A Sport Scientist’s Testimony of Sport Management in Turkey during the Period 1971-2017

Dr. Ümit Kesim

Emekli Öğretim Üyesi

MAKALE BİLGİSİ

Gönderi Tarihi: 24 Aralık 2020

Kabul Tarihi: 25 Aralık 2020

Online Yayın Tarihi: 31 Aralık 2020

Sorumlu Yazar: Dr. Ümit Kesim, umitkesim@gmail.com

OTOBİYOGRAFİ

Yazar, akademisyen, sporcu, yönetici ve rekreasyon dalının ülkemizdeki ilk öncüsü Dr. Ümit Kesim, 1943 İstanbul, Cihangir doğumludur. Ortaöğretimini Firuzağa İlkokulu, Galatasaray Lisesi Ortaokulu ve ABD Elkhart, Indiana Lisesi’nde tamamlamıştır. Sırasıyla lisans ve yüksek lisans eğitimini ABD Indiana Üniversitesi Sağlık, Beden Eğitimi ve Rekreasyon Bölümünde, Doktora derecesini ise Marmara Üniversitesi Spor Yöneticiliği alanında almıştır. Yazar bu çalışmada, 1971-2017 yılları arasında genelde spor bilimleri, özelde ise spor yönetimi ve rekreasyon alanına katkılarını kronolojik bir şekilde ustaca ele almaktadır.

AUTOBIOGRAPHY

Author, academician, athlete, manager and the first pioneer of the recreation branch in our country, Dr. Ümit Kesim was born in 1943 in Istanbul, Cihangir. He completed his secondary education in Firuzağa Primary School, Galatasaray High School Secondary School and USA Elkhart, Indiana High School. He received his undergraduate and graduate degrees in the USA Indiana University Health, Physical Education and Recreation Department, and his PhD in Sports Management from Marmara University, respectively. In this study, the author tells his contributions to sports sciences in general, sports management and recreation in particular between 1971 and 2017 in a chronological order.

GİRİŞ

Bu yazı 1971 – 2017 yılları arasında spor yönetimi dünyasında tanık olduğum bir kısım uygulamaları, deneyimleri, yaşam hikâyelerini, yorum ve değerlendirmelerimi içermektedir. Ben 1943 yılında İstanbul Cihangir’de doğmuşum. İlkokulu Firuzağa İlkokulu, Ortaokulu Galatasaray Lisesi’nde okudum. Liseyi 1960 yılında akrabalarımın yanına gittiğim ABD’nin Elkhart, Indiana eyaletinde bitirdim. Lisans ve yüksek lisans öğrenimimi Indiana Üniversitesi Yüksek Spor Okulu’nda tamamladım.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Dönemi

1971 yılında Türkiye’ye dönerek, 1969 yılında kurulmuş olan Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Eğitim Genel Müdürlüğü’nde çalışmaya başladım. Benim görevlendirildiğim Eğitim Genel Müdürlüğü’nde Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu uzun yıllar beden eğitimi öğretmenliği yapmış İhsan Telli Genel Müdür’dü. Okul içi Beden Eğitimi ve Spor Genel Müdürlüğü bir alt katta idi. Orada Genel Müdür Behçet Beylem ve ekibi çok dinamik bir kadro ile görevdeydi. Bizim görev yaptığımız birim pek faal sayılmazdı. Ancak Okul içi Beden Eğitimi ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından tüm ülke genelindeki okullara basketbol potaları, voleybol direkleri ve spor ekipmanları gönderiliyordu. Daha sonra dostluk kuracağım çok sayıda spor eğitimcisi, burada emek sarf ediyor ve bu malzemeleri tüm illerdeki ülke okullarına gönderme gayreti içindeydi. Bu görevde yaklaşık 10 aylık bir süre görev yaptıktan sonra, kendi isteğimle Hacettepe Üniversitesi’ne geçtim.

Hacettepe Üniversitesi Yılları

1972 yılı başında Hacettepe Üniversitesi’nde Spor Direktörü olarak göreve başladım. Esasen bu göreve başlamamın ilk adımları 1965 yılında ABD Indiana Üniversitesi’nde lisans öğrenimimi gördüğüm döneme rastlar. O dönem Türkiye’de bir spor bilim uzmanının yaşadığını öğrendim ve bu akademisyen hakkında bilgi toplamaya başladım. Bu kişi Dr. Necmettin Erkan idi. Dr. Necmettin Erkan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü’nü bitirmiş, 50’li yılların sonunda Kara Harp Okulu’nda beden eğitimi öğretmenliği yapmış, kendi isteği ile bu görevinden ayrılarak ABD’ye gitmiş ve Chicago George Williams College’de yüksek

lisans eğitimini tamamlamıştı. George Williams College ABD spor bilimleri dünyasının önde gelen ve özellikle beden eğitimi bölümü güçlü olan bir okuldu. Necmettin Hoca daha sonra Wisconsin Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde egzersiz fizyolojisi alanında Prof. Balke'nin yanında doktora çalışmasını tamamlamıştı. Doktora konusu "Kardiak Tedavisi Gören Hastaların Erken Teşhisinde Egzersizin Rolü" idi.

Hacettepe Üniversitesi'nde tüm spor hizmetlerinden sorumlu idim. Çalışma mekânım Sıhhiye Yerleşkesi'ndeydi. Sorumluluklarım arasında üniversite sporunu dizayn etmek, üniversite spor takımlarını organize etmek, üniversite içi sportif etkinlikleri düzenlemek ile Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin beden eğitimi derslerini yürütmek olarak belirlenmişti. Ayrıca farklı spor dallarında faaliyetlere katılan spor takımlarının tesis, antrenman mahalleri, ekipman, malzeme ve seyahat gibi ihtiyaçlarını karşılamak görevini üstlenmiştim. İlk başlarda tek başıma, daha sonra iki spor eğitimcisinin katılımı ile bu sorumlulukları yerine getirmeye çalıştık. Sevindirici olan, biz bu hizmetleri yürütürken, spor dallarının başında çoğu üniversitede asistan olan genç arkadaşlar sorumluluk aldılar. Çok sayıda spor branşında erkek ve kız takımlarının faaliyetlerini birlikte yürüttük. Futbol, basketbol, voleybol gibi daha çok bilinen spor dalları dışında, halter, eskrim, masa tenisi ve kayak gibi branşlarda da ilk kez faaliyetler başlatıldı.

Bu süreçte Sıhhiye'de bulunan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne sık sık gitmem gerekiyordu. Bu kurumda teşkilatın üst düzey bürokratları ve federasyon yetkilileri ile irtibatlar kuruyor, fikir alışverişinde bulunuyor, ayrıca Hacettepe Üniversitesi'nin sportif gelişmelerini dile getiriyor ve spor sektörü hakkında bilgileniyordum. BTGM'nin zengin kütüphanesinden yararlanmam da mümkün oluyordu. Eğitim ve Tesisler Daireleri başkanları ile görüşmelerim de devam ediyordu. Eğitim Dairesi kitap, kitapçık ve süreli yayımlar ve broşürler bastırıp belli spor kurum ve kuruluşlarına gönderiyordu. Daha sonraki yıllarda kütüphane kapandı. Kitap ve dokümanlar Ankara 19 Mayıs Spor Akademisi'ne gönderildi.

Tesisler Daire Başkanlığı'nın daha kapsamlı, daha geniş bir kadro ve lisan bilen yetkin kişilerden oluşması gerektiğini düşünmüşümdür. Bu kaniya varmam, iki kez Köln'deki Devlet Spor Üniversitesi'ne yaptığım ziyaretlerde, üniversiteye bitişik Spor Araştırma

Merkezi'nde çok geniş bir kadro ile spor tesisleri üzerinde araştırmalar ve projeler yapıldığını görmüştüm. Aynı şekilde ABD'deki çok kapsamlı tesisleşme ve güncel spor mimarisi modellerine de şahit olmuştum.

Spor tesisleri mimarisi hususunda ayrıntılı tartışmaya burada girmiyorum. Yalnız ölkemizdeki spor tesisleşmesi için daha kapsamlı ve çok paydaşlı müzakereler sonucu ve çağdaş spor tesisleri mimarisi kriterlerini temel alarak, tesisleşmeye gidilmelidir diyorum. Örneğin olimpiyatları organize etmeyi planlayan Türkiye'de modern bir bisiklet velodromu, örnek bir kürek parkuru, çim hokeyi sahaları engelli sporları için özel tesis ve ulaşım imkânları olmayan ya da çok az sayıda olan fakat ihtiyaç duyulan tesislerin nerede ve nasıl inşa edileceği doğru belirlenmelidir. Haliyle bu yatırımlar kalıcı ve sürdürülebilir olmalıdır. Yani Erzurum'daki kayak merkezinde atlama havuzunda yaşandığı gibi inşaat hataları yapılmamalıdır.

1970'lerde Gençlik ve Spor Meseleleri

1970'ler spor açasından önemli atılımların gerçekteştiği yıllar oldu. Kişisel gözlem ve değerlendirmelerim bu yılların spor bilimleri alanında arayışların ortaya konulduğu yıllardır. O dönem ölkenin tek TV kanalı olan TRT'de spor ile ilgili açık oturumların yapıldığı ve bu tartışmalara çok sayıda spor uzmanı ve spor paydaşlarının katıldığı bir süreçti. Spor alanında kendi kurum ve kuruluşlarını temsil eden kişilerin katıldığı bu programlarda, ölk sporunu kalkındırmak amaçlı gerçekteşen her türlü fikir alışverişi yapmak mümkündü. TRT'deki açık oturumların süresi 4 -5 saati bulabiliyordu. Bu dönemde Dr. Necmettin Erkan, Ayhan Ataman, Prof. Dr. Necati Akgün ile birlikte çok sayıda spor uzmanı ve paydaşı sporda atılım yapılması, sporun bilimsel temellere oturtulması ve daha planlı yürütölmesi için gayret sarf ediyorlardı. Yetkin antrenör ve spor yöneticisi ihtiyaçı, beden eğitimi formasyonu almış eğitimciler dışında her seviyede gereksinim duyulan antrenör ve spor yöneticisi arayışı devam ediyordu. Bu arayış devletin 1975-1976 yıllarında Ankara, İstanbul ve Manisa'da 3 spor akademisi açma kararı ile son buldu. 1960'lı yıllar, evrensel olarak, bilimsel sporun değişimi ve atılımı yılları idi. Birçok ölkede spor bilim merkezleri açılıyor ve spor bilimlerinin farklı boyutları üzerinde akademik çalışmalar

başlatılıyordu. Üç spor akademisi ülkemizdeki bu ihtiyaca cevap vermek üzere açılmışlardı.

Güreş Federasyonu

Bu dönemde benim dâhil olduğum bir diğer kurum da Güreş Federasyonu oldu. 1972 yılında, daha sonra Türkiye Barolar Birliği Başkanı olan, değerli hukukçu Özdemir Özok, o tarihlerde görevi yeni devralan Nihat Işıttan başkanlığındaki Güreş Federasyonu'nda bana yönetim kurulu üyeliği teklifinde bulundu. Daha önce birkaç spor branşında sporcu, antrenör ve yönetici olarak görev yapmıştım. Güreş sporu ile ilk tanışmam 1966 yılında oldu. ABD'de öğrenci iken Toledo, Ohio'da yapılan Dünya Güreş Şampiyonası'nı izlemiş, hatta Celal Atik Hoca'nın talebi üzerine güreşçilerimize rehberlik yapmıştım. Ayrıca çok değer verdiğim Necmettin Hoca'nın güreş camiasına katkılarını takip ediyordum. Necmettin Hoca güreş antrenör seminerleri ve kamplarına katkı sağlıyordu.

Görevi kabul ettim ve baş Antrenör Celal Atik başta olmak üzere antrenör Muharrem Atik, güreşçiler Ahmet Ayık, Tevfik Kış, sonradan kızı öğrencim olan Meliha Atalay'ın babası Mahmut Atalay, Müzahir Sille, Necdet Uçar, Salih Bora ve çok sayıda milli güreşçi ile birlikte kamplarda ve turnuvalarda bulunarak güreş sporuna katkıda bulunmaya çalıştım. Bu süreçte çok önemseydiğim bir etkinlik Hırvatistan'ın Hvar Adası'nda 1973 yılında gerçekleşen FILA Uluslararası Antrenör Kursu idi. Kafilede, hatırladığım kadarı ile, Türkiye'nin önde gelen antrenörleri vardı. Hvar'a rahmetli ve çok kıymetli Celal Atik Hoca'nın başkanlığında gidilmişti. Dünya güreş otoritelerinin bulunduğu bir platformda Türkiye de bir sunum yapmıştı. Sunumu gerçekleştiren Celal Atik Hoca'nın seminer konusu "Karakucak Temelli Oyunların Modern Minder Güreşine Uyarlanması" idi. Sunumun İngilizce çevirisini ben yaptım. Bu genç bir spor bilimci için unutulmaz bir anıdır. Güreş Federasyonu'nda bulunduğum 3 yıl benim için çok değerlidir.

1970'li Yıllar

1973 yılında Dr. Necmettin Erkan Ankara Hıfzıssıhha Enstitüsü Fizyoloji Laboratuvarını kurdu. Dr. Erkan İşçi sağlığı ve güvenliği çalışmaları ile ergonomi ağırlıklı çalışmalar yapıyordu. Ayrıca spor örgütlerine yönelik "Egzersiz Fizyolojisi" temelli çalışmalar

gerçekleştiriyordu.

Aynı dönemde Hacettepe Üniversitesi'nde bir spor birimi kuruldu. Prof. Dr. Rıdvan Özker Başkanlığı'nda Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu'na bağlı bu birimde spor hekimi Dr. Fikret Durusoy, spor direktörü Ümit Kesim, spor eğitimcileri Şemi Aktopuk ve Şinasi Öz bu birimde görev yaptılar (1971-1974).

Avrupa Konseyi Çalışmaları

1973 yılında BTGM Dış İlişkiler Dairesi'nden Sayın Can Şipal'in girişimleri doğrultusunda Avrupa Konseyi Spor Araştırmaları Komisyonu çalışmalarına katıldım. 3 yıl süre ile katıldığım bu toplantılarda, o dönem öne çıkan HİS (Herkes İçin Spor) önem kazanmaya başlamıştı. Ben daha çok o dönemde Türkiye'de gelişen akademik çalışmaları ve yeni girişimleri yansıtmaya gayretinde içindim. Daha çok Ege Üniversitesi Spor Hekimliği Enstitüsü'nde yapılan akademik çalışmaları, Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde gerçekleşen projeleri ve yeni yeni oluşan spor bilimi temelli girişimleri ve HİS'in ülkedeki ilk yansımalarını Konsey'deki komisyona sunuyorum, daha çok o dönem için zengin sayılan dokümantasyonu Türkiye'ye getirerek, yayılmasını sağlıyordum. Komisyonunda Yunanistan'dan Prof. Klisouras ve İngiltere'den Prof. Collins öne çıkıyorlardı.

Konsey çalışmaları dışında, aynı yıllarda Olimpia, Yunanistan'da yapılan Olimpik Akademi çalışmaları IOC tarafından yürütülüyordu. Değerli spor bilimci Ertuğrul Günışık ile birlikte bu komisyon çalışmalarına katıldık. Ertuğrul Hoca İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'nden mezun, ABD'de beden eğitimi ve spor pedagojisi üzerine ihtisas yapmış kıymetli bir akademisyendi. Daha sonraki yıllarda Anadolu Spor Akademisi'nde ve Marmara BESYO'da kıymetli katkılarda bulundu. Oradaki mevcut ve deneyimli akademik kadronun önemli bir mensubu oldu. Daha sonra Olimpia'ya TMOK'u temsil etmek üzere Olimpik Akademi Komisyonu toplantılarına katıldım.

Ankara 19 Mayıs Spor Akademisi 1975 yılında kuruldu. Kuruluş günü açılış merasiminde bulunma şansına sahip oldum. Başbakan Sadi İrmak'ın verdiği ilk ders Fizyoloji dersi idi. Zekai Baloğlu Gençlik ve Spor Bakanı, Orhan Bilgin Müsteşar ve Dr. Necmettin Erkan Spor Akademisi Başkanı olarak akademinin açılışını yaptılar. Açılış çok heyecan verici idi.

Türk sporunda büyük umutlarla kurulan bir ilk gerçekleşiyordu. Oradaki öğrenci gençler arasında dönemin seçkin sporcuları da bulunuyordu. Ön sırada, sonradan birlikte mesleki idealleri paylaştığımız sevgili atlet Temel Erbek'i de hatırlıyorum. Daha sonra bu okulda ders vermek üzere bulunacaktım. Çok kıymetli akademisyenlerle birlikte bu okuldaki akademik gelişime katkıda bulundum. Mukayeseli Beden Eğitimi ve Spor ile Rekreasyona Giriş derslerini verdim. Daha sonraki yıllarda (1980'lerin Başında verdiğim Rekreasyona Giriş dersi öğrencileri arasında, sonraki yılların spor bilimcileri Faik İmamoğlu ve Suat Karaküçük de vardı.

Yedek Subaylık Yılları ve Spor Hizmetleri

1970'li yıllarda silahlı kuvvetlerde spor güçlü bir şekilde destekleniyordu. Kara, Hava ve Deniz Gücü takımları birçok spor dalında Türkiye şampiyonalarına katılırlardı. Ankara Muhafız Gücü milli sporcuların spor hayatlarına üst düzeyde devam edebilmeleri için imkân tanıyordu. Ben er eğitimimi tamamladığım Tuzla Piyade Okulu döneminde (1974 yılı) Karagücü Basketbol Takımı'nı çalıştırdım.

1975-76 yılları arasında yedek subay olarak Kara Harp Okulu'nda görev yaptım. Bu süreçte okulun voleybol takımını çalıştırdım. Ayrıca okul bünyesindeki "Silahlı Kuvvetler Savaş Beden Eğitimi ve Spor Okulu" bünyesinde öğretim elemanı olarak görev yaptım. Okul komutanı Süvari Albay Şeref Soley idi. Diğer taraftan Albay Hüsamettin Yılmaz'ın başöğretmen olduğu Beden Eğitimi Öğretmenleri grubu çok kıymetli bir ekipti. Onlarla birlikte Urla-Menteş yaz kampındaki tüm Harp Okulu öğrencilerine toplu halde sabah sporu yaptırdım. Bu deneyimi yaşamımdaki en çok heyecan duyduğum anılardan biri olarak saklıyorum.

ABD Yılları (1976-1980)

1976'yılında ABD'ye gittim. Amacım mesleki anlamda kendimi yenilemek, biraz olsun karmaşık politik ortamdan uzaklaşmak ve akademik yenilikleri takip etmektir. Bir süre Chicago'da Illinois Athletic Kulübü'nde spor direktörü olarak çalıştım. Bu kulüp, başta belediye başkanı olmak üzere şehrin önde gelenleri, bürokratları ve iş adamlarının üye

olduğu bir şehir kulübüydü.

1977 yılında Chicago'nun 4 saat güneyinde yer alan Springfield şehrinde YMCA adlı bir rekreasyon merkezinde gençlik direktörü olarak çalışmaya başladım. Burası 120 000 kişinin yaşadığı küçük bir kentti. Başta gençler olmak üzere her yaşta insana fiziksel aktivite ve rekreasyon hizmetleri sunulmaktaydı. Görevim 6-16 yaş kız ve erkek takımlarının bulunduğu, 2400 katılımcısı ve 124 takımı olan bir futbol programını yürütmektir. Bu programın özelliği futbol aktivitelerine katılan gençlerin velilerinin, kentteki diğer gönüllüler ile birlikte takımların antrenörlük ve hakemlik sorumluluklarını üstlenmiş olmalarıydı. Yine velilerden oluşan bir sosyal komite futbol sahalarının düzenlenmesi, malzeme ve ekipman ihtiyaçlarının karşılanması için sponsorlardan destek alıyorlardı. Programda yegâne profesyonel yönetici olarak ben görevliydim.

Bu süreçte mezun olduğum Indiana Üniversitesi ile yakın bir ilişki içindeydim. Akademik çalışmalarımı da bir yandan devam ettirme gayreti içinde oldum. 1980 yılının ilkbaharında Türkiye'ye dönerek ODTÜ'de göreve başladım.

ODTÜ'deki Yıllarım ve Bir Spor Bilim Merkezinin Kuruluşu

1980 yılı spor bilimleri için önemli bir atılımın başlangıcı oldu. ODTÜ'de, Dr. Necmettin Erkan'ın girişimleri sonucu, Beden Eğitimi, Spor ve Rekreasyon Bölümü açıldı. Dr. Erkan'ın amacı, dünya seviyesinde bir spor bilim merkezi kurarak, üst düzeyde spor bilim insanı / akademisyen yetiştirmektir. Bölümün yüksek lisans öğrencileri, daha sonra akademik çalışmalara kazanılmak üzere seçilmişlerdi. Böylece ihtiyaç duyulan spor bilim alt disiplinlerinde uzman yetiştirmek amaçlanıyordu. Akademisyen yetiştirmek hedefi dışında, spor eğitimi amaçlı derslik ve laboratuvarlar, spor etkinliklerine yönelik tesislerin tasarımı ve fizibilite çalışmaları başladı.

ODTÜ'de BESR Bölüm Başkanı olarak benim görevim bölümün kuruluşuna yardımcı olmak, akademik kadroları oluşturmak, üniversite öğrencilerine ve personeline yönelik spor tesislerinin eğitim ve rekreasyon amaçlı kullanım programlamasını yapmak, ODTÜ Spor Kulübü ile iş birliği içinde spor takımlarının antrenman ve müsabaka günlerini organize etmektir.

İdari görevlerime ek olarak müfredat çalışmalarına katılıyor ve idealist bir ekip ile birlikte ders veriyordum. Benim verdiğim spor bilimlerine giriş, spor tarihi, rekreasyon ve spor yönetimi derslerine ilaveten egzersiz fizyolojisi, kinesyoloji ve anatomi gibi derslere Dr. Necmettin Erkan, Dr. Hülya Gökmen, Celil Denктаş, Emin Ergen, Caner Açıkada ve diğer fakülte ve üniversitelerden gelen misafir akademisyenler giriyordu. ODTÜ'nün diğer bölümlerini de kapsayan son sınıflara yönelik seçmeli spor yönetimi dersi de konmuştu. Prof. Dr. Kurthan Fişek'in desteği ile spor yönetimi dersini genç akademisyen Celil Denктаş veriyordu.

Necmettin Hoca'nın girişimleri ile o dönem, 90 Milyon TL gibi yüksek sayılabilecek bir meblağ devletten sağlanmış ve spor bilim merkezinin kuruluşu için mimari projeler hız kazanmıştı. Ancak 1983 yılında üniversite yönetiminin aldığı bir karar ile bu meblağ üniversitenin farklı ihtiyaçları için harcandı. Bu nedenle Necmettin Hoca üniversiteden ayrıldı. ODTÜ'deki BESR Bölümü ileriki yıllarda da hizmet vermeye devam etti. Ancak bir süre sonra lisans düzeyindeki programa son veren üniversite, yalnız lisansüstü eğitim vererek akademik yaşamını sürdürdü.

1980'li yıllarda Türk sporu için önemli sayılacak bir başka gelişme de 1981 yılında YÖK'ün kuruluşu ile birlikte gerçekleşti. Ülkedeki tüm spor bilim merkezleri üniversiteler bünyesine alındı. 1980'li yıllardan itibaren birçok ilde BESYO adı altında spor eğitimi veren kurumlar açılmaya başladı. Bu kurumların önde gelenleri; Marmara, Gazi, 9 Eylül, ODTÜ, Ege ve Hacettepe gibi üniversite BESYO birimleri oldu. Giderek ülkede spor bilimleri alanında girişimler artıyordu. 1970 ve 1980'li yıllarda bu alandaki atılımlara büyük destek veren öncü isimler, hatırladığım kadarı ile Orhan Bilgin, Zekai Baloğlu, Necmettin Erkan, Necati Akgün, Kurthan Fişek ve İsmail Hakkı Güngör gibi önemli bürokrat ve bilim insanlarıdır.

1980'li yıllar, Türk sporunun birçok açıdan bilimsel atılım yılları idi diyebiliriz. 70'lerde kurulan spor akademileri mezunlarını vermeye başlamış, üniversitelerde yeni bölümlerin açılışı ivme kazanmıştı. Ege Üniversitesi'nde Profesör Dr. Necati Akgün Hoca'nın kurduğu Spor Hekimliği Enstitüsü ilk mezunlarını vermiş, Hacettepe Üniversitesi, iddialı bir spor bilim merkezini harekete geçirerek Marmara, Gazi, 9 Eylül ve Ege Üniversitesi Spor Bilimleri Kurumları'na ilaveten bir atılıma girmişti. 1973 yılında Ankara'da "Sporda İnsan

Gücü Geliştirme” sempozyumu düzenlemişti. Bu sempozyuma Türkiye’nin önde gelen spor insanları Necmettin Erkan, Necati Akgün, Fikret Durusoy, Ayhan Ataman gibi sayısız bilim insanları katılmışlardı.

1980’li yıllarda ayrıca, o yılların tek TV kanalı olan TRT’de Pazar akşamları “Herkes İçin Spor” adlı bir program Türkiye’de ilk kez sunuluyordu. Bu program insanların yaygın bir şekilde fiziksel aktiviteye katılımını vurgulayan bir yaklaşımı içeriyordu. Necmettin Hoca’nın sunduğu bu program, ülkede yürüme ve hafif koşuyu yaygın bir şekilde benimsetme çabasını taşıyordu.

Bu süreçte egzersiz yapma anlayışı yaygınlaşmaya başlamış ve bu hareket ile birlikte ülkede spor ayakkabıları ve spor giysileri satışları önemli bir oranda artmıştı. Bunun arkasından il ve ilçelerdeki parklarda toplu halde egzersiz ve birçok ilde de yürüyüş – hafif koşu yapanlar gözlemleniyordu.

Gençlik ve Spor Konseyi

1980 yılında gerçekleşen ihtilal sonrası Ankara’da oluşan Gençlik ve Spor Konseyi, ülkenin 1980 yılına kadar geldiği süreçte yaşanan gençlik ve spor sorunlarını ve bunlar için çözüm yollarını ortaya koymayı hedefliyordu. Hatırladığım kadarıyla 25-30 üyeli konseye gençlik sorunları ve spor meseleleri ile ilgilenen kişiler davet edilmişti. Ben de ODTÜ Beden Eğitimi, Spor ve Rekreasyon Bölüm Başkanı sıfatı ile davet edilmiştim.

Koramiral Işık Biren’in komisyon başkanlığını yaptığı bu grupta Prof. Nermin Abadan Unat, Prof. Özcan Köknel gibi çok değerli hocalar vardı. Ben daha çok yurt dışındaki deneyimlerimi anlattım ve bazı önerilerde bulundum. Daha sonra bu düşünceler ve teklifler bir doküman olarak bastırıldı ve gerekli mercilere dağıtıldı. Sonraki yıllarda, bu konseyde görüşülen birçok konu ve teklifin icraata yönelik devreye girdiğini gördüm.

Bu toplantılardan bir süre sonra Gençlik ve Spor Bakanlığı birçok girişim başlattı. Bu girişimlerden biri de bir heyet oluşturarak Din Eğitim Merkezleri’ne göndermekti. Bu heyette Necmettin Erkan Hoca, ben ve spor teşkilatından birkaç yetkili uzman birlikte Antalya, Elâzığ ve Bolu Din Eğitim Merkezleri’ne giderek her birinde üç gün süren seminerler düzenledik. Bu süreçte sporun temel değerlerini, sporun bir bilim olarak neleri

ifade ettiğini, dünyada ve ülkemizde sporun geldiği aşamayı, gençliğe ve ülke sporuna yönelik düşüncelerimizi ve tavsiyelerimizi dile getirdik. Her merkezde ilgi ile karşılandık. Yalın bir dille başta sporun ve fiziksel aktivitenin birey üzerindeki çok yönlü fiziksel ve sosyal faydaları olmak üzere çeşitli yararlarını anlattık. Katılımcıların büyük bir kısmı spor ile farklı deneyimler yaşadıklarını ve buldukları yerlerde çocuk ve gençlere yol gösterdiklerini dile getirdiler. Kişisel kanım, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın her sektör ile ilgili bilimsel veriler ve yaklaşımları sonucu oluşan somut değerleri Cuma hutbelerinde halka aktarmalarıdır. Özellikle köy ve kasabalarda halkı yönlendiren öncü kuvvetlerin başında öğretmen, muhtar ve din görevlileri gelmektedir. Onların halka aktaracakları bilgi ve tavsiyeler, halkı yönlendirmede önemli sayılır.

Bu komisyonun ortaya koyduğu eyleme dönük bazı öneriler, ileriki yıllarda değişik kurumlardaki spor bürokratları tarafından önemsenmiş ve icraata konulmuştur. Bunlardan bir tanesi Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından başlatılan “Ücretsiz Spor Okulları” dır.

BTGM Merkez Danışma Kurulu Üyeliğim

1982 yılında, dönemin Gençlik ve Spor Bakanı Vecdi Özgül'ün ataması sonucu, BTGM Merkez Danışma Kurulu'nda görevlendirildim. Bu kurul GSGM Genel Müdürü'nün önemli ve kritik kararlar almadan önce danıştığı ve fikir aldığı bir heyetti. Kurulda Türk sporunun temel sorunlarının tartışıldığı (örneğin yeni federasyonların kurulması, mevcut federasyonların ayrılarak bağımsız bir federasyon haline getirilmesi ya da genel müdürlük ve federasyon bütçelerinin onaylanması gibi) yetkilere sahipti. Bu işlevlerini yerine getirme gayreti içinde olan kurul, ne yazık ki bir onay mercii görevini yapıyordu. Genel kanım bu kurulun işlevini doğru ve ayrıntılı bir biçimde yerine getirdiği takdirde daha yararlı ve verimli olabileceğiydi. BTGM yasasında mevcut olan diğer bir danışma mercii “Spor Şuraları”, periyodik olarak toplanmak üzere geçmiş yıllarda gerçekleştiriliyordu. Ancak 2008 yılından beri bu toplantılar düzenlenmemiştir. Bu geniş katılımı toplantılar tekrar başlatılmalıdır.

ENKA Spor Kulübü Dönemi (1984-1988)

1984 yılında ENKA Eğitim, Kültür ve Spor Vakfı'na ait Sadi Gülçelik Spor Sitesi'nin kuruluş aşamasında olduğunu öğrendim. O dönem devlet spor tesisleri kurmak amacıyla yatırımcılara arazi tahsisi sürecini başlatmıştı. Bu yaklaşım Türk sporunun gelişimi için önemli sayılan bir dönemi de yarattı. Ülkenin birçok yerinde spor tesislerinin kurulması için arazi tahsisleri yapıyordu. İstanbul, İstinye'de kurulmakta olan sitede ENKA Spor Kulübü Spor Direktörü olarak göreve başladım. ENKA Vakfı'nın Genel Müdürü Zekai Baloğlu geçmiş yıllarda Gençlik ve Spor Bakanlığı yapmış deneyimli bir bürokrat ve eğitimciydi. Vakfın kuruluşunda büyük emek sarf etmişti. Her ne kadar kulüp kurulma aşamasında ise de bazı spor dalları faaliyete başlamıştı. Kulüp, kız ve erkek kategorilerinde olmak üzere 9 spor branşında çalışmalarını sürdürüyordu.

Spor Direktörü olarak benim sorumluluğum spor şubelerini kurmak ve geliştirmek, antrenör ve teknik kadroları seçmek, tesislerin fonksiyon tarifleri ve planlamasını yapmak, üye ve ailelerinin tesisleri kullanım koşullarını belirlemek ve spor okullarını organize etmekte. Sitede 25 metrelik kapalı, 50 metrelik açık yüzme havuzu, çok amaçlı bir spor salonu, bir fitness merkezi, tartan atletizm pisti ve çok sayıda açık – kapalı tenis kortlarının inşaatı henüz devam ediyordu.

Kulübün temel amacı, futbol hariç, amatör dallarda sporcu yetiştirmekti. Spor şubelerinin öncelikli olarak yararlandığı tesislerden, ENKA Spor Kulübü üyeleri ve aileleri de yararlanabilecekti. Ayrıca çocuklar için, yaz ve kış spor okullarının organizasyonu planlanmaktaydı. Ancak asıl amaç çok sayıda elit sporcu yetiştirmek amacını taşıyordu. Bu sebeple tesislerin tasarımı, antrenörlerin ve teknik kadronun organizasyonu bu hedefler gözetilerek ele alınmıştı. Milli takımlarda çalışma yapan çok sayıda antrenör görevlendirilmişti. Tesislerin tamamlanması ile birlikte spor hekimi Dr. Emin Ergen ve antrenör eğitiminden sorumlu Dr. Caner Açıkkada ekibe dahil oldular. Açıkkada aynı zamanda atletizm şubesi baş antrenörüydü. Atletizm şubesinde, sonraki yıllarda TMOK Genel Sekreteri olarak görev yapacak olan Dr. Neşe Gündoğan da görevlendirilmişti. Yüzme milli takım antrenörlerinden Orhan Mengi ve voleybol milli takım antrenörlerinden Nedim Özbey de antrenörler kadrosuna katılmışlardı.

ENKA Spor Kulübü özellikle atletizm, yüzme, sutopu ve tenis branşlarında Türk sporuna çok sayıda elit sporcu kazandırmaya devam etmektedir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi 92. İstanbul Toplantısı

1987 yılında TMOK Başkanı Sayın Turgut Atakol IOC'nin 92. uluslararası toplantısını İstanbul'da gerçekleştirebilmek için yoğun bir hazırlık içine girmişti. Bu önemli toplantı için çok geniş bir kadro seferber olmuş ve toplantının tüm ayrıntılarına odaklanmışlardı.

Bu toplantının önemli bir ayağı ENKA Sadi Gülçelik Spor Sitesi'nde gerçekleşecekti. Bu sorumluluğu yerine getirme gayreti içinde idik. Başta ENKA Eğitim, Kültür ve Spor Vakfı Başkanı Şarik Tara, Gülçelik Ailesi adına Ali Gülçelik ve Vakıf Genel Müdürü Zekai Baloğlu ile birlikte tüm ekip büyük bir gayret gösterdik. Toplantının, küçük sorunlar dışında, başarılı geçtiğini hatırlıyorum. Ayrıca bana üç gün boyunca IOC Başkanı Samaranch'ın asistanı ve IOC dergisinin editörü Bayan Roukhadze'ye rehberlik yapmam görevi verildi. Roukhadze Olimpiyat Oyunları'na katılmış Türk sporcularından iki sporcu ile röportaj yapmak istediğini belirtti. Değerli spor bilimci Ruhi Sarıalp ve Spor Akademisi mezunu güreşçi Salih Bora ile randevuları gerçekleştirdim. Ruhi Hoca 1948 Londra Olimpiyat Oyunları'nda 3. gelerek bronz madalya kazanmıştı. Salih Bora ise 1976 Olimpiyat Oyunları'na 48 kg'da katılarak Türkiye'yi güreş sporunda temsil etmişti.

Ruhi Hoca yurt dışında spor bilimleri eğitimi almış, uzun yıllar eğitim kurumlarında ve üniversitelerde hocalık yapmış çok kıymetli bir meslek büyüğümüz idi. Ruhi Sarıalp ve Salih Bora söyleşilerinden Roukhadze çok memnun kaldı. İki röportaj da IOC dergisinde yayımlandı.

IOC'nin formal akşam yemeğine katılan Ruhi Sarıalp ve eşi kapıda IOC Başkanı Samaranch tarafından karşılandılar. Samaranch göğsündeki IOC rozetini çıkartarak Ruhi Hoca'nın yakasına taktı. Bu davranış bence çok anlamlıydı.

Galatasaray Spor Kulübü Dönemi (1988-1992)

Galatasaray Spor Kulübü'nde Spordan Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı olarak göreve 1988 yılında başladım. Yönetim Kurulu üyesi eski basketbol takım arkadaşım Özhan

Canaydın'ın daveti üzerine bu teklifi kabul ettim. Aynı süreçte Genel Sekreter olarak, daha önce BTGM'de Genel Müdür Yardımcılığı yapmış Gültekin Çeki atanmıştı. Kulüp ciddi anlamda kurumsallaşmayı gerçekleştirme eğiliminde idi. Profesyonel bir genel sekreter ve yine profesyonel olarak 3 genel sekreter yardımcısı ilk kez göreve getiriliyordu. 1905 yılında kurulmuş olan GS Spor Kulübü'nde ilk defa bir personel ve organizasyon yönetmeliği hazırlanmıştı. Buna göre organizasyon şemasında spordan, idari ve mali işlerden ve tesislerden sorumlu olmak üzere 3 genel sekreter yardımcısına görev verildi. Bir süre sonra hukuk işlerinden sorumlu olmak üzere bir birim daha kuruldu. Gültekin Çeki bu hususta önemli bir çaba sarf etti. Kendisi geçmiş dönemlerde spor kulüplerinin teşkilatlanması üzerine çalışmalar yapmış ve spor kulüpleri için örnek önemli şemalar hazırlamıştı. Çeki'nin çalışmaları ülkemizde bir spor kulübünde ilk kez uygulanmaya başlanacaktı.

Her kulüpte olduğu gibi, yönetim kurulu toplantılarında öncelik profesyonel futbol şubesi ile ilgili hususların görüşülmesine ayrılıyordu. Diğer spor branşları ve tesislerin ihtiyaçları tartışılıyor ve çözüm yoluna gidiliyordu. Yönetim Kurulu'nda alınan kararlar kulübün resmi karar defterine yazılıyordu.

Genel Sekreter tüm birimleri kontrol ediyor ve yönlendiriyordu. Spordan sorumlu genel sekreter yardımcısı olarak benim görevim, futbol şubesi hariç, diğer spor şubeleri ile ilgili alınan kararların takip ve denetimini yapmaktı. Bu süreçte şube genel kaptanları ile iş birliği içindeydim. Ayrıca farklı spor tesislerindeki sportif faaliyetleri takip ederek, gerekli katkıları sağlama gayreti içindeydim.

Önemli tecrübeler edindiğim bu dönemde Kulübe katkılarımdan biri olarak Florya'da çocuk ve gençler için organizasyonunu önerdiğim futbol okulu çalışmam olmuştur. Futbol okulu 1989 yılında kuruldu ve çok sayıda çocuk ve genç bu girişimin bir parçası oldu. Sonraki yıllarda Marmara BESYO'dan mezun olan öğrencim Fatih İbradi uzun yıllar bu okulun koordinatörlüğünü yaptı.

Diğer bir katkı, yönetim kurulu başkan yardımcısı Sayın Doğan Hasol'un büyük desteği ile, bir spor sağlık merkezinin kurulması için verilen çabadır. Bunun sonucu; Dr. Burhan Uslu tam zamanlı spor hekimi olarak atandı ve kulüpte uzun süre görev yaptı.

Çalışmalarımız sonucu sporcu sağlık merkezi yönergesi ve personel iş tarifleri de hazırlanmıştır.

1989 yılında GS Yönetim Kurulu Toplantıları'ndan birinde yönetim kurulu üyesi Sayın Bengiz Bayraktaroğlu senkronize yüzme şubesi kurulması önerisinde bulundu. Tarafımdan desteklenen bu öneri başkan Alp Yalman'ın onayı sonucu gerekli girişimlerde bulunmam istendi. GS Kalamış tesisindeki yüzme havuzu saatleri ayarlanarak, faaliyetin başlatılması gerçekleşti. Türkiye'de ilk senkronize yüzme takımı kurulmuştu.

Mesleki yaşamımda önemli deneyimler kazandığım, katkıda bulunmaya çalıştığım dört yılın ardından görevimden ayrıldım.

Koç Üniversitesi Dönemi (1992-1996)

1992 yılında Koç Üniversitesi'nde Öğrenci İşleri Dekanı olarak göreve başladım. Bu görev, ağırlıklı olarak, öğrencilerin ders dışı aktivite ve hizmetlerinin organizasyonunu içeriyordu. Öğrenci kulüpleri ve spor takımlarının oluşturulması, üniversite içi rekreasyon faaliyetleri, sergiler, yarı zamanlı öğrenci çalıştırma sorumluluğu ve üniversiteye ulaşım ihtiyacını karşılamak öncelikli görevlerim arasındaydı.

İlk etapta öğrenci kulüpleri ve üniversite spor takımlarının oluşumu işlev kazandı. Sekiz spor faaliyetinde takımlar kuruldu ve üniversitelerarası yarışmalara katıldı. Üniversite içinde sosyal etkinlikler, spor turnuvaları ile üniversite mensuplarının çocuklarına spor okulları düzenlendi. Öğrencilerin buldukları çevrede sosyal faaliyetlere, İstinye muhtarlığı ile yapılan iş birliği sonucu, katılmaları sağlandı. Talepte bulunan üniversite öğrencilerinin yerleşke içindeki birimlerde yarı zamanlı çalışmaları gerçekleşti. Bu süreçte Anadoluhisarı Spor Akademisi'nden mezun 3 genç akademisyen yardımcılarım olarak göreve başladılar.

Koç Üniversitesi Öğrenci İşleri Dekanlığı, yeni kurulan bir üniversitede sportif faaliyetlerin ve spor kültürünün öğrencilere benimsetilmesi açısından bana önemli bir fırsat verdi.

Bu görevimden, akademik ortama yeniden dönmek üzere, Marmara Üniversitesi BESYO'ya katıldım.

Marmara Üniversitesi BESYO Dönemi (1996-2010)

Uzun yıllar boyunca yapmış olduğum yöneticilik görevinden ayrılarak akademik dünyaya dâhil olmak istedim. Kendimi bilimsel anlamda daha da geliştirmek, birikimlerimi öğrencilerim ve meslektaşlarımla paylaşmak amacıyla 1996 yılında Marmara Üniversitesi BESYO’da öğretim görevlisi olarak göreve başladım. Güçlü bir akademik kadroya dâhil olmuştum. Aynı zamanda belli bir yaş döneminde olmama rağmen doktora programına da başladım. Biryandan ders verirken diğer yandan öğrenci olmuştum. M. Ü. BESYO’da ağırlıklı olarak spor yönetimi ve rekreasyon temelli derslerin sorumluluğunu üstlendim. Özlediğim akademik dünyada genç spor bilimciler ile çalışmaktan mutluydum.

2003 yılında doktora çalışmamı “Türkiye’de İşyeri Rekreasyonu” konulu tezimle tamamladım.

Bu yıllarda Spor Bilimleri Derneği çalışmalarında, özellikle Türkiye’de uluslararası kongreler düzenleme ve yurt dışındaki kongrelere Türk akademisyenleriyle birlikte katılmayı gerçekleştirdim. Özellikle genç spor bilimcilerin yurt dışındaki kongrelere katılımı ve bilimsel çalışmalarını sunmaları benim için çok önemliydi. Bu süreç genç akademisyenlerin everensel anlamda kıymetli meslek insanlarını tanıma, çalışmalarını izleme ve bilgi paylaşımları açısından önemlidir. Bu hususta dernek yönetimindeki hizmetlerim beni mutlu etmiştir.

Bu yıllarda Avrupa Spor Yönetimi Birliği’nin (EASM) İstanbul’da gerçekleştirdiği kongrenin organizasyon komitesinde görev almam ve ayrıca 2012 yılında kurulan Rekreasyon Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği’nin Eskişehir ve Antalya Kongreleri’ne destek olmam benim için önemlidir.

Marmara Üniversitesi BESYO’nun öncülüğünü yaptığı Korfbol Spor Branşı’nın ülke genelindeki kuruluş ve gelişimine katkılarım oldu. M.Ü. öğretim elemanı Dr. Lale Güler’in, akademik kadroların ve öğrencilerin desteği ile, korfbol sporu ülkemizde önemli aşamalar kat etti. Bu spor branşı Çoklu Sporlar Federasyonu’nun içine dâhil edildi. Son yıllarda korfbol sporu özellikle orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarınca desteklenmekte ve hızlı bir gelişim göstermektedir. M. Ü Üniversitesi’nin deki öğretim üyeliğim sırasında Akdeniz, Bahçeşehir, İstanbul ve Gedik Üniversiteleri’nde spor yönetimi

ve rekreasyon dersleri verdim. 2010 yılında M.Ü. BESYO'dan emekli olduktan sonra Bilgi Üniversitesi'nde Kurucu Öğretim Üyesi olarak göreve başladım. Bu gelişme, kurulmakta olan yeni bir yüksek okula spor yönetimi alanında yardımcı olmamı sağladı.

SONUÇ

Türk spor yönetiminin temel sorunlarına elli yıllık bir perspektiften baktığımda, esas olarak, aşağıdaki hususları önerebilirim:

- Devletin makro spor politikası ve stratejik planı yeniden şekillendirilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Spor Bakanlığı, çok kapsamlı bir çalışma içinde birlikte hareket ederek, Türk sporunu daha verimli ve etkin bir hale getirmek için işbirliği yapmalıdır. (Örneğin, okul-kulüp ilişkileri daha verimli bir hale getirilmelidir. v.b)
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi Başkanlığı, “spor kültürü ve rekreasyon kültürü” kavramlarını ayrı ayrı ve yoğun bir şekilde analiz ederek, güncel girişimleri eğitim kurumları müfredatı içine almalıdır. Anaokullarından başlayarak ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarında spor ve rekreasyon teorik ve uygulamalı dersleri tüm öğrencileri kapsayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Spor bilimleri fakültelerinin geleceği ile ilgili geniş kapsamlı bir çalışmayı gerçekleştirmeyi amaçlayan bir “Daimi Komisyon” kurulmalıdır.
- GSGM, TMOK ve sporun önemli paydaş kurumları uzun vadeli bir “spor politikası ve stratejisini” birlikte gerçekleştirmelidir. Bu strateji 2024, 2028 ve 2032 Yaz Olimpiyat Oyunları ile 2022, 2026 ve 2030 Kış Olimpiyat Oyunları hedef alınarak yapılmalıdır.
- Siyasi partilerin spor ile ilgili birimlerinin spor ve rekreasyon kültürünü özümseyen kapsamlı bir şekilde bilgilenmeleri sağlanmalıdır. Bu doğrultuda partilerin bünyelerinde “Daimi Spor Komisyonu” kurlmaları gerekmektedir.
- Yerel yönetimlerde spor ve rekreasyon birimleri yapılanması, kapsamlı bir şekilde, yeniden ele alınmalıdır.
- Özel teşebbüs kuruluşlarında rekreasyon ve spor birimleri kurulması teşvik edilmelidir.